

<https://doi.org/10.3176/hum.soc.sci.1960.2.03>

NÕUKOGUDE EESTI PÕLLUMAJANDUS VABARIIGI 20. AASTAPÄEVAL

E. VINT,
agronoomiakandidaat

Sotsialismi ülesehitamine Nõukogude Eestis põhjustas sügavaid muutusi nii meie tööstuses kui ka põllumajanduses. Tootlike jõudude kiire arengu tingimustes ei võinud põllumajandus enam baseeruda väikestele individuaalmajapidamistele. Et tootmissuhted tootlike jõududega kokkukõlla viia, tuli ka põllumajanduses üle minna suurtootmisele.

Põllumajanduse sotsialistlik ümberkorraldamine

Sotsialistliku põllumajanduse arendamise tähtsaks eelduseks pärast nõukogude võimu taaskehtestamist 1940. aastal oli maa natsionaliseerimine ja maareform.¹ Sellega likvideeriti eraomandus maale, maa muutus üldrahyalikuks omandiks. Maareformiga võõrandatud 742 200 hektarit anti 550 000 hektarit kasutamiseks 50 000-le maata ja vähese maaga talupojale.² Lisaks sellele rakendasid Kommunistlik Partei ja Nõukogude valitsus rea abinõusid, millega parandati kehvikute ja keskmike olukorda ning hõlbustati põllumajanduse sotsialistlikku ümberkujundamist. Kõige selle tulemusena hakkas sotsialistlik sektor Nõukogude Eesti põllumajanduses kujunema juba 1940. aastal, mil rajati esimesed 21 sovhoosi 83 osakonnaga, 25 masina-traktorijaama, 238 hobulaenutuspunkti ja 6 kolhoosi.

Sotsialistliku ülesehitustöö katkestas 1941. aastal Eesti NSV territooriumi ajutine fašistlik okupeerimine, mis tekitas suurt kahju meie põllumajandusele. Pärast Eesti NSV territooriumi vabastamist taastati maareform ja põllumajanduse riiklik sotsialistlik sektor ning 1945. aasta lõpuks oli organiseeritud 70 sovhoosi, 24 masina-traktorijaama ja 232 hobulaenutuspunkti. Tol perioodil oli meie põllumajanduses põhiliseks tootmisvormiks veel väike-talumajapidamine. Järk-järgult aga kujunesid tingimused põllumajanduse ümberkorraldamiseks uutal alustel. Selleks aitasid kaasa Kommunistliku Partei ja Nõukogude valitsuse poolt rakendatud abinõud, põllumajanduslike ühistute mitmesuguste vormide edukas tegevus, edusammud sovhooside töös, mis tõestasid suurtootmise eelseid, ja masina-traktorijaamade tehnilise baasi tugevnemine. 1947. aasta lõpuks oli loodud majanduslikud ja poliitilised eeldused põllumajanduse kollektiviseerimiseks ning talupidajad ühinesid esimestesse kolhoosidesse. Põhiline kollektiviseerimine aga toimus 1949. aastal ning sama aasta lõpuks oli vabariigis loodud 3007 kolhoosi. 1950. aasta suveks oli kollek-

¹ «Riigi Teataja» 1940, nr. 77, lk. 744.

² R. Antons, Agraarsuhted kodanlikus Eestis. Tallinn, 1957, lk. 245 ja 246.

tiviseeritud 81,8% talumajandeist ja 87,2% külvipinnast. 1953. aastaks olid vastavad protsendid 98,7 ja 99,9.³ Põllumajanduse kollektiviseerimisega tehti lõpp meil varem esinenud vastuolule sotsialistliku suurtööstuse ja eraomandusliku väike-talumajapidamise vahel.

Sotsialismi tootlike jõudude arengut iseloomustab tootmise kontsentratsiooni kõrge aste — tootmisvahendite, tööjõu ja tootmise koondamine suurettevõtetesse. Olenevalt sellest toimus ka kolhooside ja sovhooside arvus aastail 1950—1960 rida muutusi. 1950. ja 1951. aastal vähenes kolhooside arv tunduvalt nende ühinemisega suuremateks üksusteks, mis võimaldas neid nii organisatsiooniliselt kui ka majanduslikult tugevdada. Aastail 1955—1960 muutus kolhooside ja sovhooside arv selle tõttu, et oma liikmete üldkoosoleku otsusel reorganiseerus osa majanduslikult mahajäänud kolhoose sovhoosideks. Selle tagajärjel suurenes tunduvalt nii kolhooside kui ka sovhooside keskmine suurus. Kui 1950. aastal oli kolhooside keskmiseks suuruseks 983 ha ja sovhoosidel 809 ha, siis 1959. aastal olid vastavad arvud 2586 ja 4688. 1959. aastal oli kolhoosidel põllumajanduslikku maad keskmiselt 1766 ha, sellest põldu 757 ha, sovhoosidel oli põllumajanduslikku maad keskmiselt 3125 ha, sellest põldu 1479 ha.

Kolhoosikorra kujunemisel ja tugevnemisel etendasid suurt osa masina-traktorijaamad, mis kasvasid töötavas talurahvas kollektiivsusstunnet, aitasid tugevdada tööliste ja talupoegade liitu võitluses sotsialismi ülesehitamise eest ning olid kolhoosidele materiaalseks ja tehniliseks baasiks ning tähtsateks tugipunktideks nende riiklikul juhtimisel. Masina-traktorijaamade arv, mis 1945. aastal oli 24, suurenes 1950. aastaks 56-le ja 1955. aastaks 69-le.⁴ 1957. aastal oli neis 6000 traktorit (15-hobujõulises arvestuses) ja tehtud tööde maht moodustas 2,3 miljonit tingkünnihektarit; nende koosseisu kuulus 13 300 töötajat.⁵

Aastate kestel aga oli enamik kolhoose muutunud majanduslikult tugevateks suurmajanditeks ning neis oli üles kasvanud arvukas kvalifitseeritud kaader tootmise juhtimiseks. Seega olid masina-traktorijaamad täitnud neile ettenähtud ülesanded ja vajasisid reorganiseerimist. NLKP Keskkomitee ja NSV Liidu Ministrite Nõukogu 18. aprilli 1958. aasta määruse «Kolhoosikorra edasiarendamisest ja masina-traktorijaamade reorganiseerimisest» alusel kujundatigi masina-traktorijaamad remondi- ja tehnikajaamadeks ning enamik neile kuuluvaid traktoreid, kombaine ja teisi põllutööriistu müüdi 1958. aasta kevadel kolhoosidele. 1959. aastaks oli 95% ühismajandeist ostnud masina-traktorijaamadelt traktoreid ja teisi põllutöömehhanisme.

Maaparandustööde laialdaseks läbiviimiseks organiseeriti 1949. aastal esimene spetsiaalne maaparandusjaam, 1958. aastal töötas neid vabariigis 10. Arvestades maaparandustööde ulatust vabariigis ja asjaolu, et kõikide remondi- ja tehnikajaamade juures töötasid ka maaparandusosakonnad, ühendati 1959. aastal maaparandusjaamad remondi- ja tehnikajaamadega ning viimaste hooleks jäi ka kõigi maaparandustööde tegemine vastava rajooni piirides. Metsakuivendustöid ja suurte veejuhtmete reguleerimist kogu vabariigi ulatuses teostavad Pärnu-Jaagupi ja Tamssalu remondi- ja tehnikajaam, mis organiseeriti endiste samanimeliste maaparandusjaamade baasil.

³ Eesti NSV rahvamajandus. Tallinn, 1957, lk. 73.

⁴ Sealsamas, lk. 73.

⁵ Народное хозяйство СССР в 1958 году. Москва, 1959, lk. 510.

Nõukogude Eesti 20. aastapäeval on Eesti NSV põllumajanduses kaks sotsialistliku omandi vormi: esiteks — riiklik, mille moodustavad sovhoosid, õppe- ja katsemajandid, remondi- ja tehnikajaamad, ning teiseks — kolhooslik-kooperatiivne, mille moodustavad põllumajanduslikud artellid ja kalurikolhoosid. Endise 145 000 väike-talumajapidamise asemel oli Nõukogude Eestis 1960. aastal 153 sovhoosi, 16 õppe- ja katsemajandit, 28 remondi- ja tehnikajaama, 655 põllumajanduslikku artelli ja 79 kalurikolhoosi.

Loomakasvatussaaduste tootmise kasv

Sotsialistlikule suurtootmisele tugineval põllumajandusel on võimatus plaanilises korras rakendada kõige progressiivsemaid põllumajandussaaduste tootmise süsteeme ja spetsialiseerida põllumajandust plaanikindlalt. See võimaldab igas piirkonnas ja majandis vastavalt tema majanduslikele, kliimaatilistele ja mullastikulistele tingimustele toota just seda, mis väiksema tööjõu ja vahendite kulutustega toodanguühiku kohta annab igalt hektarilt võimalikult suuremal hulgal saadusi. Vastavalt looduslikele ja majanduslikele tingimustele on Nõukogude Eestis välja arendatud kaks põhilist tootmisharu — piimatootmise suunaga tõuveisikasvatus ja seakasvatus. 1959. aastal andsid veise- ja seakasvatussovhoosides 66 ja kolhoosides 72% üldisest rahalisest sissetulekust. Nende põhiliste tootmisharude kõrval arendatakse ka linnu-, lamba- ja karusloomakasvatust ning mesindust.

Kõrgeväärtuslike tõuloomade kasvatamiseks on meil organiseeritud laiialdane tõufarmide võrk. 1960. aasta algul oli vabariigis 490 tõufarmi, neist veiste — 170, sigade — 53, lammaste — 47, lindude — 140 ja hobuste farme 80. Väärtuslike tõuomaduste levitamiseks on loodud 9 riiklikku põllumajandusloomade kunstliku seemenduse jaama, kus on kasutusel üksnes kõrge produktiivsusega eellastest põlvnevad isasloomad. 1959. aastal kasutasid kunstlikku seemendust 53,7% majandeid; 1957. aastal oli neist seda teinud ainult 9,7%. 1959. aastal oli kolhoosides ja sovhoosides jõudluskontrolli all keskmiselt 81,5% lehmadest, kusjuures kolhoosides oli see protsent 78,3 ja sovhoosides 91,1. Võrdluseks märgime, et 1940. aastal oli lehmadest jõudluskontrolli all ainult 16,3%.

Piimakarja edasisel arendamisel etendab tähtsat osa karja tõuomaduste parandamine. Kiireid tulemusi on siin võimalik saavutada just jõudluskontrolli ja kunstliku seemenduse rakendamisel. Juba praegu ise loomustab Eesti NSV loomakasvatust kõrgete tõuomadustega kari. Veistest on levinumad eesti punane kari ja eesti mustakirju kari, vähesel määral esineb ka eesti maatõugu karja. Riiklikku tõuraamatusse võetud lehmade keskmine piimatoodang aastalehma kohta oli eesti punasel karjal 3662 kg, kusjuures piima keskmine rasvasisaldus oli 3,98% (145,6 kg piimarasva) ja eesti mustakirju karjal 3774 kg, piima keskmine rasvasisaldus 3,85% (145,4 kg piimarasva). Eesti maakarja piimarasvasisaldus ulatub 4,1%-ni.

Ka seakasvatuse alal on sovhoosidel ja kolhoosidel olemas väärtuslik tõumaterjal. Seatõugudest aretatakse meil eesti suurt valget ja eesti lontkõrvalist siga. Eesti Loomakasvatuse Instituudi Kehtna seakasvatuse kontroll-katsejaamas kulus 1958.—1959. aastal kontroll-söötmisskatsetes ühe kilogrammi juurdekasvuks eesti suurt valget tõugu sigadel keskmiselt 4 söötühikut ja eesti lontkõrvalist tõugu sigadel 4,1 söötühikut, parematel pesakondadel vastavalt 3,4 ja 3,6 söötühikut.

Kuna üldiselt on vabariigis karja tõuline kvaliteet kõrge, siis oman-

dab tõuloomade kasvatamine müügiks järjest suuremat tähtsust. Viimastel aastatel on väljapoole vabariiki müüdnud märkimisväärset hulgal tõu- veiseid, -sigu ja -hobuseid.

Lindudest on meil kasvatatud peamiselt kanu. Levinum tõug on valge leghorn. 1959. aastal töötas vabariigis 11 linnukasvatuse haudejaama, kus hautati 1,7 miljonit tibu.

Lambakasvatuse on vabariigis siiani omanud suhteliselt väikest tähtsust. Rahvamajanduse seisukohalt aga tuleks seda arendada hoopis ulatuslikumalt. Lammastest kasvatatakse meil poolpeenevillalist eesti tumedapealist ja eesti valgepealist lammast. Suurt tähelepanu osutatakse karusloomakasvatuse arendamisele. 1959. aastal oli vabariigis 43 karusloomafarmi.

NLKP Keskkomitee 1953. aasta septembrileenumil ja järgmistel pleenumitel vastuvõetud otsuste ning partei ja valitsuse poolt põllumajanduse arendamiseks antud määruste elluviimine on tugevdanud kolhoose ja sovhoose nii organisatsiooniliselt kui ka majanduslikult ning võimaldanud järsult tõsta põllumajandussaaduste tootmist (tab. 1).

Tabel 1

Loomakasvatussaaduste kogutoodang Eesti NSV-s*
(kõigis majandite kategooriates)

	1940. a.	1950. a.	1958. a.	1959. a.	1965. a.
Piima, tuh. t	782	508	732	813	1300
Liha (tapakaalus), tuh. t.	72	54	78	89	157
Muna, milj. tk.	134	122	188	204	260
Villa, tuh. t	0,8	0,6	0,6	0,7	0,8

* Народное хозяйство СССР в 1958 г., lk. 470, 473, 474 ja 476.

1940. aastal keskmine piimatoodang lehma kohta oli 1976 kg, siis 1959. aastal moodustas see keskmiselt 2752 kg. Võrreldes 1958. aastaga suurenes piimatoodang lehma kohta kolhoosides ja sovhoosides 1959. aastal keskmiselt 320 kg ehk 14% võrra. Munatoodang kana kohta oli 1959. aastal sovhoosides ja kolhoosides keskmiselt 147 muna aastas.

1959. aastal toodeti Eesti NSV-s 100 ha põllumajandusliku maa kohta kõigi majandite kategooriate keskmisena 426 ts piima, 65,9 ts liha (eluskaalus) ning 100 ha teravilja külvipinna kohta 72,9 tuhat muna. Iga elaniku kohta toodeti meil 1959. aastal 700 kg piima, 77 kg liha (tapakaalus) ja 171 muna.

Varutud loomakasvatussaaduste kogusest andsid 1959. aastal kolhoosid, sovhoosid ja teised riiklikud majandid piima osas 69,7, liha osas 78,1, munade osas 84,4 ja villa osas 93,3%.

Loomakasvatussaaduste tootmise edaspidisel suurendamisel omab erilist tähtsust loomade arvu suurendamine. Meenutame siinkohal, et Saksa fašistlik okupatsioon kahjustas meie loomakasvatust väga ulatuslikult: veiste arv vähenes 44, lehmade 54, sigade 56, lammaste 37, kodulindude 88 ja hobuste arv 25%.⁶ Sõjajärgseil aastail on kõikide produktiivloomade hulk suurenenud ja 1960. aasta algul oli vabariigis

⁶ R. Antons, Agraarsuhted kodanlikus Eestis, lk. 249.

Kõigi põhiliste loomakasvatussaaduste kogutoodang Nõukogude Eestis ületas 1959. aastal kodanliku Eesti vastava toodangutaseme enne Teist maailmasõda. Meie loomakasvatuse kogutoodang on suurenenud eriti viimastel aastatel. Nii suurenes eelmise aastaga võrreldes piimatoodang 1959. aastal 19, lihatoodang 36 ja munatoodang 31%. Piimatoodangu suurenemine saavutati esijoones karja produktiivsuse tõstmise tagajärjel. Kui

veiseid 486,1 tuh., lehma 291,5 tuh., sigu 471,4 tuh. ja lambaid 274,5 tuh. 100 ha põllumajandusliku maa kohta tuli 25 veist, neist 15 lehma, ja 14 lammast; sigu oli 100 ha põllumaa kohta 56.

Kommunistliku Partei ja Nõukogude valitsuse poolt põllumajanduse arendamiseks rakendatud abinõud on võimaldanud sovhoosides ja kolhoosides luua vajalikud tingimused kõigi tootmisharude veelgi kiiremaks arenguks. Selle tulemusena on võimalik intensiivistada tootmist ning suurendada kiiresti piima, liha ja munade ning teiste põllumajandussaaduste toodangut.

Seitsme aasta plaanis on ette nähtud toota 1965. aastal ühe elaniku kohta 1000 kg piima, 120 kg liha (tapakaalus) ja 200 muna. 100 ha põllumajandusliku maa kohta tuleb samal ajal toota 680 ts piima ja 81 ts liha (tapakaalus) ning 100 ha teravilja külvipinna kohta 78 tuhat muna. Keskmise piimatoodang lehma kohta peab tõusma 3050 kilogrammile. Kuid põllumajandustöötajad võtsid endale kohustuse täita seitsme aasta plaan ennetähtaegselt, ja nimelt: liha tootmise osas nelja aastaga, s. o. 1962. aastaks, ning piima tootmise osas 5—6 aastaga. Võetud kohustuste täitmiseks on igas kolhoosis ja sovhoosis välja selgitatud reservid ning välja töötatud laialdane abinõude süsteem, mille rakendamine peab tagama ülesannete täitmise.

Taimekasvatuse arendamine

Taimekasvatuse peamiseks ülesandeks vabariigis on varustada loomakasvatust vajaliku söödaga, põllumajanduses töötajaid toidutera- viljaga, kogu vabariigi elanikkonda kartuli ja köögiviljaga ning anda tekstiilitööstusele teatud kogus linakiudu. Üldisest vabariigi maafondist moodustab põllumajanduslik maa 45,8%. Riiklikud majandid kasutavad sellest 22,4 ja kolhoosid 74,9%. Põllumajanduslikust maast on põldu 44,3, heinamaad 29,7, karjamaad 22,4, puuviljaaedu 0,6 ja jäätmaad 3,0%. Viimast kasutatakse peamiselt karjamaaks. EKP Keskkomitee IX pleenumi otsuse kohaselt viiakse jäätmaad juba 1960. aastal kultuur- seisundisse.

Loomakasvatussaaduste tootmise suurendamisel ja tootmiskulude alandamisel etendab otsustavat osa maa ratsionaalne kasutamine ja taimekasvatuse ökonoomne korraldamine, mis üheaegselt tagab nii loomade produktiivsuse tõusu kui ka nende arvulise suurenemise. Selleks tuleb lähematel aastatel igalt kultuurmaa hektarilt toota vähemalt 2500 söötühikut.

Uurimisasutuste katsed ja eesrindlike majandite kogemused tõestavad, et ratsionaalselt korraldatud suvises söödabaasis on kõige odavamaks söödaks kultuurkarjamaa rohi. Seetõttu on kultuurkarjamaade pindala pidevalt laiendatud. Kui nende suurus veel 1955. aastal oli ainult 11 000 ha, siis 1959. aastal tõusis see juba 53 000 hektarile. 1959. aastal tuli õppe- ja katsemajandites ühe lehma kohta keskmiselt 0,6—0,8 ha kultuurkarjamaad, sovhoosides 0,5 ja kolhoosides 0,4 ha. Seitseaastaku lõpus laiendatakse kultuurkarjamaade pindala vabariigis vähemalt 180 000 hektarile.

Loomakasvatusele tugeva söödabaasi loomiseks tuleb teha ulatuslikke maaparandustöid, mida looduslikest rohumaadest vajab ligi 60%. Ligi 30% põllumajanduslikku maad tuleb puhastada kividest, et seal masinatega töötada saaks. Maaparandustöödeks on rakendatud ligi 300 mitmesugust ekskavaatorit, mis kuuluvad remondi- ja tehnikajaamadele. Neist on 70% ühekopalisi roomikekskavaatoreid ja 30% paljukopalisi ekska-

vaatoreid dreanaži ehitamiseks. Lisaks neile on remondi- ja tehnika-jaamades olemas suurel arvul eritraktoreid, buldoosereid, skreepereid ja spetsiaalseid maaparandusmasinaid ning -riistu. Seitseaastaku lõpuks suureneb kõnesolevate ekskavaatorite arv kolmekordseks, suureneb ka teiste maaparandusmasinate park. Olgu võrdluseks meenutatud, et 1940. aastal oli kodanlikus Eestis maaparandustöödeks ainult 4 ekskavaatorit.

Põllumajanduslikest kõlvikutest oli 1950. aastaks kuivendatud 9700 ha, sellest dreanažiga 800 ha. 1959. aastaks oli kuivendatud kõlvikute pindala tõusnud 228 000 hektarile, sellest dreanažiga 49 500 ha. Dreanažiks on kasutatud peamiselt savitorusid. 1965. aastaks on ette nähtud kuivendada 479 000 ha, sellest dreanažiga 175 000 ha. Kive on koristatud üle 300 000 ha suuruselt pindalalt. Liigniiskuse all kannatavaid metsamassiive oli 1950. aastaks kuivendatud 5800 ha. 1960. aastaks tõusis kuivendatud metsamassiivide suurus ligi 70 000 hektarile. Siiani on maaparandustöödeks investeeritud üle 260 miljoni rubla, sellest ligi 170 miljonit rubla riigi summasid, mis ei kuulu tagasimaksmisele. Riigi kulul on tehtud kõik maaparandusprojektid, kaevatud majanditevahelised veejuhtmed ja hoitud need korras. Ka remondi- ja tehnikajaamade poolt kolhoosidele tehtud detailkuivenduse, kultuurtehniliste tööde, happeliste muldade lupjamise, alus- ja väetisturba tootmisega seotud kuludest võttis riik 50% enda kanda.

Käesoleval seitseaastakul paigutab riik maaparandusse kapitaal-mahutustena ligi 250 miljonit rubla.

Põhiliste maaparandustööde tulemusena laienes kultuurheinamaade pindala 5700 hektarilt 1950. aastal 63 000 hektarile 1959. aastal. Seitseaastaku lõpuks tõuseb niisuguste kultuurheinamaade pindala 200 000 hektarile.

Kultuurrohumaade rajamiseks vajalike seemnete saamiseks on soovhoosides ja kolhoosides asunud kõrreliste heintaimede seemnete kasvatamiseks. 1959. aastal oli kõnesolevaid seemnepõlde üle 6000 ha ning neid laiendatakse järjest.

Eesti NSV põhjaosas on laialdaselt väheviljakaid rähkseid muldi. Nende ökonoomseks kasutamiseks on siin nõukogude võimu aastail laialdaselt rakendatud lutserni kasvatamist. 1950. aastal oli lutserni külvipind ainult ligi 100 ha, 1955. aastal tõusis see 2720 hektarile ja 1959. aastal 31 180 hektarile. Eelolevatel aastatel laieneb lutsernipõldude pind 60 000—70 000 hektarile.

Tabel 2

Külvipindade struktuur Eesti NSV-s
(kõigis majandite kategooriates)

	1940. a.	1950. a.	1955. a.	1959. a.
Söödakultuurid	25,6	28,8	40,5	48,7
Teravili	61,2	55,7	45,0	36,4
Kartul ja köögivilid	9,3	12,9	13,0	13,8
Tehnilised kultuurid	3,9	2,6	1,5	1,1
K o k k u	100,0	100,0	100,0	100,0

Külvipindade struktuuris on eriti suurenenud sööda-kultuuride osatähtsus. Teravilja külvipinnast moodustas taliteravili 42 ja suviteravili 58%. Looduslike rohumaade kultuurseisundisse viimisega suureneb söödateravilja osatähtsus. 1965. aastal moodustab teravili külvipinna struktuuris 45—50%. Söödateravilja kogutoodangu suu-

rendamine on olulisemaid tegureid loomakasvatuse edasiseks kiireks arendamiseks. Teravilja hektarisaak ületab juba praegu kodanliku perioodi taseme ning lähematel aastatel tuleb see tõsta 18—19 tsentnerini hektarilt.

Tavaliste söödakultuuride, nagu põldheina, kartuli, söödajuurvilja jt. kõrval on nõukogude perioodil laialdaselt tootmisse juurutatud uusi söödakultuure. Nendeks on silokultuuridena mais ja mesikas ning siirde-söödana söödakapsas. Loomakasvatuse arendamisel on neil oluline tähtsus, sest nõuetekohase agrotehnika rakendamisel võimaldavad need kultuurid pinnaühikult saada suuri ja odavaid söödakoguseid.

Silokoguse suurendamiseks on igas majandis loodud silokultuuride kasvatamise konveier nendest kultuuridest, mis vastavad kõige enam majandi looduslikele ja majanduslikele tingimustele. Niisugune konveier võimaldab silo valmistada kogu suve läbi, mehhaniseerida silokoristust ja vedu, organiseerida otstarbekamalt tööd ning paremini kasutada majandi tööjõuresse. Arvestades maisi kui silomaterjali kõrget väärtust ja seda, et õige agrotehnika rakendamisel annab ta pinnaühikult suuri haljasmassi koguseid, on kolhoosid ja sovhoosid viimastel aastatel tunduvalt laiendanud maisi külvipinda.

Mahlakatest söötadest on tähtsamaks ka kartul, mis õige agrotehnika rakendamisel annab pinnaühiku kohta suurtes kogustes kõrgekvaliteedilist sööta. Seda silmas pidades laiendavad kolhoosid ja sovhoosid tunduvalt ka kartuli kasvupinda.

Mesikas on ka asendamatuks haljasväetiseks. Selle kultuuri pindala on 600 hektarilt 1950. aastal laienenud 15 200 hektarile 1959. aastal.

Ligi 40% meie põllumuldadest on happelised⁷ ning vajavad lupjamist, et neilt kõrgeid saake saada. Lupjamiseks kasutatakse meil põlevkivituhka ja happeliste muldade piirkonnas asuvaid magevee lubjalasundite lubisetteid. 1950. aastal veeti lubiväetisi põldudele 8500 t, 1959. aastal tõusis nende kogus 100 500 tonnile.

Saagikuse tõstmisel omab erilist tähtsust orgaaniliste väetiste koguse suurendamine, milleks kasutatakse laialdaselt alus- ja väetisturvast. Alusturba ülestöötamine on remondi- ja tehnikajaamade üheks ülesandeks; tema kõige odavamaks tootmisviisiks on osutunud freesimine. 1953. aastal toodeti alusturvast 314 000 m³, 1959. aastal tõusis see 2,3 miljonile kantmeetrile. Väetisturba kasutamine on 83 000 tonnilt 1953. aastal tõusnud 1959. aastal 602 000 tonnile. Põldude ja rohumaa väetamiseks on Nõukogude Eestis igal aastal järjest rohkem kasutatud ka mineraalväetisi. Kodanlikus Eestis kasutati neid 1939. aastal 67 000 t, Nõukogude Eestis aga 1959. aastal 270 000 t.

Saakide tõstmisel on suure tähtsusega ka kõrgekvaliteedilise kohaliku sordiseemne kasutamine. Kohaseid põllu- ja köögiviljade ning rohumaa kultuuride sorte aretatakse Eesti Maaviljeluse Instituudi Jõgeva katsebaasis, puuvilja- ja marjasorte — Polli katsebaasis. Sobivaid sorte selgitavad välja riikliku sordivõrdluskatsete süsteemi kuuluvad 12 sordikatsepunkti, kelle andmetel toimub sortide rajoonimine. Vabariigis rajoonitud 21 teravilja-, kaunvilja- ja kartulisordist on 15 sorti aretatud Jõgeva katsebaasis. Rajoonitud sorte paljundatakse 146 seemnekasvatusemajandis. 1959. aastal seemendati kolhoosides ja sovhoosides 85% teraviljapõldudest, 96% linapõldudest ja 72% kartulipõldudest sordi-seemnega.

Tehnilistest kultuuridest kasvatatakse ainult lina, ja nimelt Eesti NSV lõunaosas, kus selleks on soodus mullastik ja kus asub seitse toorlinavabrikut. 1959. aastal oli lina külvipind 8400 ha, 1965. aastaks laiendatakse see 13 000 hektarile.

Köögiviljakasvatuse peamisteks piirkondadeks on Põhja-Eesti suure-

⁷ O. Hallik, Põllumuldade lubjasus ja nende lupjamise tähtsus Eesti NSV-s. Tartu, 1950.

mate linnade ja tööstuskeskuste ümbrus, kus 13 sovhoosi ja mitmed kolhoosid on spetsialiseerunud köögivilja kasvatamisele. Kartuli ja köögivilja pindala moodustab neis piirkondades kuni 22% külvipinnast. Varajase köögivilja kasvatamiseks on siin laiendatud kasvuhoonete ja lavade pindala, mis 50 000 ruutmeetrit 1950. aastal suurenes 1960. aastaks ligi 300 000 ruutmeetrile. Külmade talvede tõttu vahepeal peaaegu täielikult hävinenud puuviljaaedade pindala ületas 1959. aastal 13 000 hektarit.

Põllumajanduse mehhaniseerimine ja tööviljakuse tõus

Üleminek põllumajanduses suurtootmisele lõi soodsad tingimused põllumajanduslike tootmisprotsesside mehhaniseerimiseks. Energeetiliste võimsuste kogusumma vabariigi põllumajanduses oli 1960. aastal ligi 5 korda suurem kui 1940. aastal, põhjalikult on muutunud ka nende struktuur. Kui 1950. aastal mehhaanilised jõumasinaid moodustasid selles 69 ja tööloomad (ümberarvestatult mehhaanilisele jõule) 31%, siis 1958. aastal olid vastavad protsendid 94,4 ja 5,6. Energeetilisest võimsustest moodustasid 1958. aastal traktorid 29,3, kombainid 7,7, autod 43,2, elektriseadmed 11,5, teised mehhaanilised jõuallikad 2,7 ja hobused 5,6%. 1940. aastal oli Eestis ainult 1400 traktorit (15-hobujõulises arvestuses), 1959. aastaks tõusis nende arv 11 000-le.

Tabel 3

Eesti NSV põllumajanduse mehhaniseerimine ja elektrifitseerimine *

	1950. a.	1955. a.	1959. a.
Traktoreid (15-hobujõulises arvestuses)	3884	7864	11000
Kombaine	127	1144	1500
Veoautosid	1166	3608	5000
Elektrifitseeritud			
kolhoose, %	22	44	59
sovhoose, %	65	91	97

* Eesti NSV rahvamajandus, lk. 138 ja 145.

teenindasid masina-traktorijaamad, on nüüd oma traktoripark ning vajalikud põllutöömasinaid ja -riistad. 1958. ja 1959. aastal ostsid kolhoosid traktoreid, masinaid, seadmeid ja materjale 187,6 miljoni rubla eest, sealhulgas uusi 112,3 miljoni rubla väärtuses. Masina-traktorijaamade reorganiseerimise tulemusena on parenenud ka nende remonditöökodade kasutamine. Remonditöökodades tehtud tööde

maksumus oli 1959. aastal töökodade põrandapinna ühe m² kohta 3 korda suurem kui 1957. aastal. Tehnilise varustuse kasv on kolhoosides ja sovhoosides võimaldanud ulatuslikult tõsta põllumajanduslike tööde mehhaniseerimise taset. 1945. aastal oli põhilistest põllutöödest mehhaniseeritud ainult 1,4%. 1959. aastal oli kündi mehhaniseeritud 95, teraviljakülvi 93, teraviljakoristust 59, silokoristust 64, heinakoristust 25 ja kartulikoristust 58%.

Eelolevatel aastatel jätkub meie põllumajanduse mehhaniseerimine veelgi hoogsamalt. Sel eesmärgil hakatakse käesoleval seitseaastakul tootma täiuslikumaid traktoreid ja põllumajanduslikke masinaid, mis võimaldavad tootmisprotsesse komplekselt mehhaniseerida. Põllumajanduses kasutatavate traktorite, kombainide ja autode arv suureneb seitseaastaku kestel 2-kordseks.

Põllumajanduse elektrifitseerimiseks rajatud kõrgepingeliinide pikkus oli kodanlikus Eestis ainult 830 km, alajaamade arv 50 ja põllumajanduses kasutatavate mootorite arv 230. Nõukogude korra ajal on põllumajanduse järjekindlale elektrifitseerimisele osutatud suurt tähelepanu

ning selle tulemusena oli 1960. aasta algul kõrgepingeliinide pikkus juba 4587 km, madalpingeliinide pikkus 11 061 km, alajaamu 1307 ja kasutatavaid elektrimootoreid 13 100. Põllumajanduse täielik elektrifitseerimine viiakse põhiliselt lõpule 1965. aastaks ning selleks investeeritakse üle 265 miljoni rubla. Selle tagajärjel on võimalik täielikult mehhaniseerida töömahukad protsessid loomakasvatuses.

Partei ja valitsuse otsuste ning ettenähtud abinõude elluviimine on tunduvalt parandanud põllumajandusliku tootmise juhtimist. Samal ajal on kolhoosides ja sovhoosides tõusnud põllumajanduse spetsialistide osatähtsus, 40%-l kolhoosi esimeestest ja 83%-l sovhoosi direktoritest on põllumajanduslik kõrgem või keskharidus. On tõusnud kolhoosnike ja sovhoositöötajate materiaalne huvi põllumajandusliku toodangu suurendamise vastu. Kõige selle tulemusena on kolhoosid ja sovhoosid muutunud organisatsiooniliselt ja majanduslikult tugevateks ettevõteteks ning elanikkonna varustamisel põllumajandussaadustega on sotsialistlik sektor asunud juhtivale kohale. Ajavahemikul 1950—1959 on kolhooside rahaline sissetulek suurenenud ligi 4-kordseks, sovhooside sissetulek aga enam kui 5-kordseks (tab. 4).

Tabel 4

Kolhooside ja sovhooside rahalised sissetulekud
(milj. rublades)

	1950. a.	1955. a.	1958. a.	1959. a.
Kolhoosid (põllumajanduslikud artellid)	226,8	426,2	731,1	904,2
Sovhoosid	81,9	155,2	310,6	421,1

Kolhooside ja sovhooside majandusliku jõukuse kasvuga on suurenenud kiiresti ka nende vahendid laiendatud taastootmiseks ja töötajate kultuuriliste ning materiaalsete vajaduste rahuldamiseks. Ajavahemikul 1950—1959 on kolhoosid suunanud kapitaalvahetusteks üle miljardi rubla, sellest üle 400 miljoni rubla tootmishoonete ehitamiseks. On ehitatud ligi 1300 karjalaut, ligi 800 sigalat, üle 700 kanala ja palju teisi tootmishooneid.

Tootmiskeskuste väljaehitamisel etendavad tähtsat osa kolhoosidevahelised ehitusorganisatsioonid. 1956. aastal oli neisse liitunud ainult 2,5% kolhoosidest ja töid tehti 2,8 miljoni rubla eest. 1959. aastal oli see protsent 25,3 ja töid tehti 37,7 miljoni rubla eest. Sovhoosides ehitati aastail 1950—1959 tootmishooneid üle 140 miljoni rubla väärtuses.

Käesoleva seitseaastaku jooksul tuleb välja ehitada kolhooside ja sovhooside tootmiskeskused, kasutades selleks uusi projekte, mis võimaldavad paigutada pinnaühiku kohta rohkem loomi ja linde ning millede järgi ehitamine tuleb senisest odavam. Nüüd, kus kolhooside sissetulekud on kasvanud, võivad nad tõsisemalt käsile võtta ka elamute ehitamise oma liikmete jaoks ja organiseerida kolhoosiasulate rajamist.

Seitseaastakul ulatuvad riiklikud kapitaalvahetused põllumajandusse 1,1 miljardi rublani. Samal ajal eraldavad kolhoosid selleks 2,2 miljardit rubla. Seega moodustavad kapitaalvahetused ehitustesse, maa-parandusse ja teistele aladele põllumajanduses käesoleval seitseaastakul kokku 3,3 miljardit rubla.

Põllumajandussaaduste tootmise suurendamisel ja toodangu omahinna alandamisel on otsustav tähtsus tööviljakuse tõstmisel. Seda on saavutatud sovhoosides ja kolhoosides töö ratsionaalsema organiseerimise, tööprotsesside mehhaniseerimise ja progressiivsete töömeetodite rakendamisega. Kõik see on võimaldanud nii tööaja ühiku kui ka ühe töötaja kohta toota märksa rohkem põllumajandussaadusi kui varem. Ajavahemikul 1955—1958 kasvas tööviljakus kolhoosides ja sovhoosides 40%.

Tabel 5

Loomakasvatussaaduste hulk Eesti NSV-s ühe põllumajanduses töötaja kohta
(kõigis majandite kategooriates)

	1940. a.	1950. a.	1955. a.	1958. a.	1959. a.	1959. a. võrreldes 1940. aastaga (%-des)
Piima, kg	1508	1104	1704	2542	2884	191,2
Liha, kg	145	150	188	268	317	218,6
Mune, tk.	270	336	448	651	723	267,8

Tabelist 5 selgub, et 1959. aastal, s. o. sotsialistliku suurtootmise tingimustes, tootis üks töötaja üle kahe korra rohkem põllumajandussaadusi kui üksikmajandite tingimustes 1940. aastal.

Uute progressiivsemate töömeetodite ja ratsionaalsemate loomapidamisviiside ulatuslikum rakendamine võimaldab lähematel aastatel tunduvalt tõsta tööviljakust loomakasvatuses ja alandada tootmiskulusid. ENSV TA Majanduse Instituudi poolt läbiviidud uurimised näitasid, et noorveiste vabapidamisel (lõastamata pidamisel) oli nende talitamiseks minevat töökulu võimalik vähendada 2—3-kordselt. Lehmade vabapidamisel kulus nende hooldamiseks ja lüpsiks üle 2 korra vähem aega kui lõaspidamisel. Veiste vabapidamisel oli loomakoha maksumus kuni 2 korda madalam. Nuumikute pidamine suurtes sulgudes võimaldas samal tootmispinnal üles kasvatada 2—3 korda rohkem sigu; tööaja kokkuvõid looma kohta moodustas 30—35%, võrreldes väikeste sulgude kasutamiselega. Linnukasvatuses andis suurt majanduslikku efekti lindude pidamine suurtes gruppides sügaval allapanul. See võimaldas pidada kanalas pinnaühiku kohta 2—3 korda rohkem kanu ja nõudis tunduvalt vähem ajakulu nende hooldamisel kui varemalt kasutatud kanapidamisviisid.

Enamik vabariigi sovhoosidest rakendas 1959. aastal noorveiste vabapidamist, nuumikute pidamist suurtes gruppides ja kanade pidamist sügaval allapanul. Ka piimakarjakasvatuses juurutati mitmeid progressiivseid töömeetodeid. Selle tulemusena vähenes vabariigi sovhoosides 1959. aastal eelmise aastaga võrreldes tööajakulu ühe tsentneri piima tootmisel 15,3%, ühe tsentneri noorveiste eluskaalu juurdekasvu kohta 24,4% ja ühe tsentneri sealiha eluskaalu juurdekasvu kohta 24,7%.

Kolhoosides avaldas tööviljakuse tõusule eriti soodsat mõju rahalise töötasu rakendamine; see tõstis kolhoosnikute tööaktiivsust ja tugevdas töödistsipliini. Põllumajandusliku tootmise kasvutempo ja rahalised sissetulekud suurenesid rahalisele töötasule üleläänud kolhoosides kuni 30%, võrreldes normipäevade alusel töötavate samal majanduslikul tasemel olevate kolhoosidega. 1957. aastal rakendasid meil rahalist töötasu 2 ja 1958. aastal 4 kolhoosi. 1959. aastal oli rahalisele töötasule üle läänud 16% vabariigi kolhoosidest. 1960. aastal rakendab enamik vabariigi kolhoose rahalist töötasu.

Tootmiskulude ja tööviljakuse õiglasemaks arvestamiseks täiendati ja täpsustati kolhooside arvepidamist ning alates 1960. aastast läksid kolhoosid üle uuele arvepidamise süsteemile. Nüüd on igas majandis võimalik põhjalikumalt analüüsida tootmistulemusi, välja selgitada eri tegurite osatähtsust omahinna alandamisel ja tööviljakuse tõstmisel ning välja töötada ja rakendada abinõusid edasiseks tööviljakuse tõstmiseks

ning omahinna alandamiseks. Uus arvepidamise süsteem on nii sovhoosides kui ka kolhoosides viidud ühtlastele alustele.

*

Sotsialistliku põllumajanduse arendamine Nõukogude Eestis on toimunud tootmisprotsesside järjekindla mehhaniseerimise ja tootmise intensiivistamise alusel, mis on võimaldanud tõsta tootmistaset ja tööviljakust ning alandada põllumajandussaaduste omahinda.

Kommunistliku Partei ja Nõukogude valitsuse juhtimisel on kolhoosid ning sovhoosid muutunud organisatsiooniliselt ja majanduslikult tugevateks suurettevõteteks ning elanikkonna varustamisel põllumajandussaadustega on sotsialistlik sektor asunud juhtivale kohale.

Eesti NSV Teaduste Akadeemia
Majanduse Instituut

Saabus toimetusse
25. III 1960

СЕЛЬСКОЕ ХОЗЯЙСТВО СОВЕТСКОЙ ЭСТОНИИ НАКАНУНЕ ДВАДЦАТОЙ ГОДОВЩИНЫ РЕСПУБЛИКИ

Э. Винт,

кандидат сельскохозяйственных наук

Резюме

В процессе строительства социализма в Советской Эстонии произошли крупные социально-экономические изменения также и в сельском хозяйстве. Для того чтобы производственные отношения в сельском хозяйстве привести в соответствие с характером производительных сил, необходимо было осуществить переход к крупному производству на кооперативных началах. В основном коллективизация в эстонской деревне была завершена в 1949 г. К лету 1950 г. было коллективизировано 81,8% индивидуальных хозяйств и 87,2% посевной площади, а к 1953 г. эти цифры составили соответственно 98,7 и 99,9%. Коллективизация сельского хозяйства в Советской Эстонии ликвидировала противоречия между социалистической крупной промышленностью и частнособственническим мелким крестьянским хозяйством.

В настоящее время сельское хозяйство республики основывается на двух формах социалистической собственности — государственной и колхозно-кооперативной. Вместо прежних 145 тысяч мелких крестьянских хозяйств в социалистическом сельском хозяйстве республики к началу 1960 г. имелось 153 совхоза, 16 учебных и опытных хозяйств, 28 ремонтно-технических станций, 655 сельскохозяйственных артелей и 79 рыболовецких колхозов. К началу 1960 г. средняя площадь колхоза составляла 2586 га и совхоза — 4688 га. Из 1,9 млн. га сельскохозяйственных земель пашня составляла 44,3%, сенокосы — 29,7%, пастбища — 22,4%, сады — 0,6% и залежные земли, которые используются в основном в качестве пастбищ, — 3,0%.

В соответствии с природными и экономическими условиями в Советской Эстонии развиваются две основные отрасли животноводства — выращивание племенного крупного рогатого скота с молочным направлением и свиноводство. Наряду с этими основными производственными отраслями развиваются и птицеводство, овцеводство, звероводство и пчеловодство.

Для выращивания ценных племенных пород скота организована широкая сеть племенных ферм. К началу 1960 г. в республике насчитывалось 490 племенных ферм. С целью распространения ценных племенных качеств организовано 9 государственных станций искусственного осеменения сельскохозяйственных животных. В 1959 г. услугами этих станций пользовалось 53,7% хозяйств. В этом же году контролировалась продуктивность 81,5% коров колхозов и совхозов.

Претворение в жизнь решений сентябрьского (1953 г.) и последующих Пленумов ЦК КПСС и постановлений партии и правительства о развитии сельского хозяйства способствовало как организационному, так и экономическому укреплению колхозов и совхозов и дало возможность резко повысить производство сельскохозяйственных

продуктов. Уровень валовой продукции животноводства превысил в 1959 г. уровень производства буржуазной Эстонии. Так, в 1940 г. удой молока от одной коровы составлял в среднем 1976 кг, а в 1959 г. — 2752 кг. В 1959 г. в Эстонской ССР по всем категориям хозяйств было получено на каждые 100 га сельскохозяйственных угодий в среднем 426 ц молока, 65,9 ц мяса (в живом весе) и на 100 га зерновых — 72,9 тыс. яиц. Из расчета на душу населения было произведено молока — 700 кг, мяса (в убойном весе) — 77 кг и яиц — 171 шт.

Семилетним планом предусмотрено в 1965 г. произвести на душу населения 1000 кг молока, 120 кг мяса (в убойном весе) и 200 шт. яиц.

Выявив резервы, имеющиеся для повышения производства, работники сельского хозяйства приняли обязательство выполнить семилетний план досрочно: по производству мяса в 4 года и по производству молока в 5—6 лет. Для выполнения принятых обязательств в каждом колхозе и совхозе разработана широкая система мероприятий, применение которых должно обеспечить перевыполнение заданий по производству продуктов животноводства.

Главной задачей растениеводства в республике является снабжение животноводства необходимыми кормами.

С целью создания мощной кормовой базы для животноводства проведены обширные мелиоративные работы. К 1959 году было осушено 228 тыс. га земли и очищена от камней площадь в 300 тыс. га. Основной летней кормовой базой животноводства являются культурные пастбища. Сильно возрос удельный вес кормовых культур. Структура посевных площадей в 1959 г. была следующей: кормовые культуры занимали 48,7% посевных площадей, зерновые — 36,4%, картофель и овощи — 13,8% и технические культуры — 1,1%. Урожайность с одного гектара полевых культур выше, чем в буржуазное время. За период Советской власти широко внедрены в производство новые кормовые культуры — кукуруза, люцерна, кормовая капуста, белый донник, — имеющие существенное значение в развитии животноводства.

В республике имеется 12 сортоиспытательных пунктов, занятых выявлением соответствующих местным условиям высококачественных сортов. Размножение районированных сортов производится в 146 семеноводческих хозяйствах. Из основных полевых культур в колхозах и совхозах сортовые посевы составили в 1959 г. по зерну 85%, по льну — 96% и по картофелю — 72%.

Из технических культур в Эстонской ССР выращивается лен (главным образом в южной части республики). Основными районами овощеводства являются окрестности крупных промышленных центров северной Эстонии, где многие совхозы и колхозы специализировались на овощеводстве. Значительно расширена площадь плодородных садов.

Переход сельского хозяйства на крупное производство создал благоприятные условия для всесторонней механизации сельскохозяйственных производственных процессов. Из общего количества энергетических мощностей в 1958 г. тракторы составляли 29,3%, комбайны — 7,7%, автомашины — 43,2%, электрооборудование — 11,5%, прочие механические силовые источники — 2,7%, а лошади лишь 5,6%. Рост технического оснащения дал возможность существенно повысить уровень механизации сельскохозяйственных работ в колхозах и совхозах. В 1959 г. были механизированы: вспашка — на 95%, сев зерновых — на 93%, уборка зерновых — на 59%, уборка силоса — на 64%, уборка сена — на 25% и уборка картофеля — на 58%. В 1959 г. было электрифицировано 59% колхозов и 97% совхозов.

За период с 1955 по 1958 гг. производительность труда в колхозах и совхозах повысилась на 40%. В 1959 г. один работник сельского хозяйства республики производил в условиях крупного производства в два с лишним раза больше сельскохозяйственных продуктов, чем в условиях единоличного хозяйства (1940 г.).

Благодаря повышению уровня производства и применению новых, более рациональных методов труда в ближайшие годы значительно повысится производительность труда в колхозах и совхозах. Из специалистов сельского хозяйства, работающих в колхозах и совхозах, 40% председателей колхозов и 83% директоров совхозов имеют высшее или среднее сельскохозяйственное образование.

Денежные поступления колхозов и совхозов возросли за период 1950—1959 гг. почти в четыре раза. С ростом зажиточности колхозов и совхозов быстро увеличились также их средства для расширенного воспроизводства и удовлетворения культурных и материальных запросов трудящихся. За период 1950—1959 гг. колхозами выделено на капитальные вложения свыше одного миллиарда рублей, в том числе более 400 млн. руб. израсходовано на строительство производственных зданий. В строительстве производственных центров большую роль играют межколхозные строительные организации, объединявшие в 1959 г. 25% колхозов. В настоящее время, в связи с ростом колхозных доходов, колхозы имеют возможность приступать к строительству

жилиц для своих членов, организовать строительство сел. В совхозах за период 1950—1959 гг. построено производственных зданий на сумму свыше 140 млн. руб.

Развитие социалистического сельского хозяйства в Советской Эстонии происходило на основе последовательной механизации производственных процессов и интенсификации производства, что дало возможность повысить уровень производительности труда и снизить себестоимость сельскохозяйственных продуктов.

Под руководством Коммунистической партии и Советского правительства колхозы и совхозы превратились в организационно и экономически мощные предприятия, благодаря чему социалистический сектор занял в снабжении населения сельскохозяйственными продуктами ведущее место.

*Институт экономики
Академии наук Эстонской ССР*

Поступила в редакцию
25. III 1960

DIE LANDWIRTSCHAFT SOWJETESTLANDS AM 20. JAHRESTAG DER REPUBLIK

E. Vint

Zusammenfassung

Der Aufbau des Sozialismus in Sowjetestland erforderte auch in der Landwirtschaft tiefgreifende sozialökonomische Umwandlungen. Es erwies sich als notwendig, in der Landwirtschaft die Produktion auf grosser Stufenleiter einzuführen, da es nur so möglich war, die Produktionsverhältnisse mit dem Charakter der Produktivkräfte in Einklang zu bringen. Die meisten Bauernwirtschaften schlossen sich im Jahre 1949 zu Kolchosen zusammen. Im Sommer 1950 waren bereits 81,8% (der Anbaufläche nach 87,2%) der Bauernwirtschaften kollektiviert; 1953 stiegen die entsprechenden Zahlen auf 98,7 resp. 99,9%. Der Zusammenschluss zu Kolchosen beseitigte den in Sowjetestland bis dahin existierenden Gegensatz zwischen sozialistischer Grossindustrie einerseits und auf Privateigentum beruhendem kleinbäuerlichem Betrieb andererseits.

Am 20. Jahrestag Sowjetestlands basiert sich die Landwirtschaft der Republik auf zwei Formen sozialistischen Eigentums: der staatlichen und der kolchos-genossenschaftlichen. Anstatt der früher dagewesenen 145 000 kleinbäuerlichen Betriebe stützte sich die estnische sozialistische Landwirtschaft zu Anfang des Jahres 1960 auf 153 Sowchose, 16 Schul- und Experimentalbetriebe, 28 Reparatur- und technische Stationen, 655 landwirtschaftliche Artels (Kolchose) und 79 Fischerkolchose. Die durchschnittliche Grösse der Betriebe war zu Anfang d. J. 1960 bei den Kolchosen 2586 ha, bei den Sowchosen 4688 ha. Von den 1,9 Millionen ha landwirtschaftlicher Nutzfläche verfügten die Sowchose über 22,4%, die Kolchose über 74,9%. Die landwirtschaftliche Nutzfläche setzte sich wie folgt zusammen: 44,3% Ackerland, 29,7% Wiese, 22,4% Weide, 0,6% Garden und 3,0% Ödland; letzteres im wesentlichen als Weideland benutzt.

Den natürlichen und ökonomischen Bedingungen entsprechend sind in Sowjetestland zwei Branchen der Tierzucht besonders herausgebildet: erstens die auf den Milchertrag gerichtete Zuchtrinderhaltung, zweitens die Schweinezucht. Neben diesen wichtigsten Produktionszweigen wird auch Geflügel-, Schaf-, Pelztier- und Bienenzucht betrieben.

Der Hochzucht der Tiere dient ein weitverzweigtes Netz von Stammzuchtfarmen; zu Beginn d. J. 1960 war ihre Zahl in der Republik 490. Zwecks Verbreitung guter Rasseigenschaften der Herde sind 9 staatliche Stationen für künstliche Besamung gegründet worden. Künstliche Besamung fand 1959 in 53,7% aller Betriebe Anwendung. Der Leistungskontrolle unterlagen im selben Jahr 81,5% aller Kühe der Kolchose und Sowchose.

Die Beschlüsse des Septemberplenums (1953) des Zentralkomitees der Kommunistischen Partei der UdSSR und der darauffolgenden Plenarsitzungen sowie die Durchführung der von Partei und Regierung zwecks weiterer Entwicklung der Landwirtschaft erlassenen Verordnungen haben die Kolchose und Sowchose organisatorisch und wirtschaftlich gefestigt und eine rasche Steigerung der landwirtschaftlichen Produktion möglich gemacht.

Das Niveau der Gesamtproduktion aller ausschlaggebenden Erzeugnisse der Tierzucht war im Jahre 1959 viel höher als im bürgerlichen Estland. So stieg der durchschnittliche Milchertrag der Kühe von 1976 kg in 1940 auf 2752 kg in 1959.

Der Ertrag je Hektar landwirtschaftliches Nutzland betrug in der Estnischen SSR im Jahre 1959 (im Durchschnitt für alle Kategorien der Betriebe) 426 dz Milch und 65,9 dz Fleisch (Lebendgewicht). Der Hühnereierertrag betrug 72,9 Tausend Stück je 100 ha Getreidesaatfläche. Auf jeden Einwohner entfielen 700 kg Milch, 77 kg Fleisch (Schlachtgewicht) und 171 Eier.

Dem Siebenjahrplan gemäss wird die Produktion im Jahre 1965 auf 1000 kg Milch, 120 kg Fleisch (Schlachtgewicht) und 200 Eier je Einwohner steigen. Durch die Herausfindung verborgener Möglichkeiten für eine Vergrösserung der Produktion haben die Werktätigen der Landwirtschaft die Verpflichtung auf sich nehmen können, den Siebenjahrplan noch vor dem Termin zu erfüllen: für die Fleischproduktion in vier Jahren, für die Milchproduktion in 5—6 Jahren. Die Erfüllung der Verpflichtungen wird in jedem Kolchos und Sowchos durch die genaue Ermittlung der verfügbaren Reserven und durch die Ausarbeitung eines ausgedehnten Massnahmensystems im Gebiet der Produktion der Tierzuchterzeugnisse sichergestellt.

In der Entwicklung des Ackerbaus der Estnischen SSR besteht die wichtigste Aufgabe darin, die Tierzucht mit dem erforderlichen Futter, die Werktätigen der Landwirtschaft mit Korn, die ganze Bevölkerung der Republik mit Kartoffeln und Gemüse, die Textilindustrie mit einer gewissen Menge Flachsfaser zu versorgen.

Für den Anbau von Futterpflanzen wird neues Nutzland durch ausgedehnte Meliorationen gewonnen. Zum Jahr 1959 wurden 228 000 ha trockengelegt und eine Fläche von 300 000 ha von Steinen befreit. Das sommerliche Füttern der Tiere beruht auf dem Gebrauch von Kulturweideland. In der Saatflächenstruktur ist der Anteil der Futterkulturen besonders stark gestiegen. 1959 stellte sich die Saatflächenstruktur wie folgt: Futterkulturen 48,7%, Korn 36,4%, Kartoffeln und Gemüse 13,8%, technische Kulturen 1,1%. Die Hektarerträge sind bedeutend höher als während der bürgerlichen Periode. Es werden jetzt sehr viel neue Futterpflanzen kultiviert — Mais, Luzerne, Futterkohl, Honigklee, — was für die weitere Entwicklung der Tierzucht von grosser Bedeutung ist.

Die Ermittlung hochwertiger, für die lokalen Bedingungen geeigneter Pflanzensorten erfolgt in 12 Sortenprüfungsstationen. Die rayonierten Sorten werden in 146 Saat-zuchtbetrieben kultiviert. In 1959 wurde von den Kolchosen und Sowchosen sortenechtes Saatgut wie folgt verwendet: beim Getreide 85% der gesamten Saatfläche, beim Lein 96% und bei der Kartoffel 72%.

Von technischen Kulturen wird der Lein im südlichen Teil der Estnischen SSR angebaut. Gemüse wird auf grösserer Stufenleiter in Nordostland in der Umgebung der Städte angebaut, wo mehrere Sowchose und Kolchose den Gemüsebau spezialisiert betreiben. Auch die Obst- und Beerenobstgärten haben eine bedeutende Erweiterung erfahren.

Der Übergang zur Grossproduktion schuf günstige Bedingungen für die allseitige Mechanisierung der landwirtschaftlichen Produktionsprozesse. Der Kraftbedarf wurde in der Landwirtschaft 1958 wie folgt gedeckt: Schlepper 29,3%, Kombinen 7,7%, Kraftwagen 43,2%, elektrische Anlagen 11,5%, sonstige mechanische Kraftquellen 2,7% und Pferde 5,6%. Die gute technische Ausrüstung erlaubte es, die landwirtschaftlichen Operationen in den Kolchosen und Sowchosen umfangreich zu mechanisieren. 1958 erreichte der Umfang der Mechanisierung beim Pflügen 95%, bei der Getreidesaat 93%, bei der Getreideernte 59%, bei der Silobergung 64%, bei der Heuernte 25% und bei der Kartoffelernte 58%. Elektrifiziert waren in 1959 59% der Kolchose und 97% der Sowchose.

In der Zeitspanne von 1955—1958 wuchs die Arbeitsproduktivität in den Kolchosen und Sowchosen um 40%. In 1959, in den Bedingungen der Grossproduktion, erzeugte ein Arbeiter eine mehr als zweimal grössere Menge landwirtschaftlicher Produkte als in 1940, in den Bedingungen der Kleinproduktion der Bauernhöfe. Indem neue rationelle Arbeitsmethoden zur Anwendung kommen und das Produktionsniveau im ganzen höher wird, nimmt die Produktivität der Arbeit in den Kolchosen und Sowchosen in den nächsten Jahren bedeutend zu.

Die Kolchose und Sowchose beschäftigen viel Fachleute: 40% der Kolchosvorsitzen- den und 83% der Sowchosedirektoren sind Landwirte mit Hoch- oder fachmässiger Mittelschulbildung.

Die Geldeinnahmen der Kolchose und Sowchose haben sich im Zeitabschnitt zwischen 1950 und 1959 nahezu vervierfacht. Mit der Zunahme der wirtschaftlichen Tragkraft der Kolchose und Sowchose haben sich auch ihre Mittel für die erweiterte Reproduktion und für die Befriedigung der kulturellen und materiellen Bedürfnisse der Werktätigen rasch vergrössert. Von 1950 bis 1959 haben die Kolchose über eine Milliarde Rubel für kapitale Anlagen verwendet, davon über 400 Millionen für den Bau von Wirtschaftsgebäuden. Die gemeinsamen Bauorganisationen, zu denen sich im Jahre 1959 25% aller Kolchose zusammengeschlossen hatten, spielen beim Bau der zentralen Kolchoshöfe eine grosse Rolle. Jetzt, wo das Einkommen der Kolchose stark

gewachsen ist, können die Kolchose auch neue Wohnhäuser für ihre Mitglieder bauen und an die Errichtung ganzer Kolchossiedlungen gehen. In den Sowchosen sind während der genannten Periode (1950—1955) für mehr als 140 Millionen Rubel neue Wirtschaftsgebäude errichtet worden.

Die Entwicklung der sozialistischen Landwirtschaft erfolgte in Sowjetland auf der Grundlage einer konsequenten Mechanisierung und Intensivierung der Produktionsprozesse, wodurch ein hoher Stand der Produktion der landwirtschaftlichen Erzeugnisse erreicht und ihre Selbstkosten bedeutend erniedrigt werden konnten.

Unter der Leitung der Kommunistischen Partei und der Sowjetregierung haben sich die Kolchose und Sowchose in organisatorischer und wirtschaftlicher Hinsicht zu soliden Betrieben herausgebildet; sie behaupten und rechtfertigen voll die führende Stellung, die ihnen als sozialistischen Produktionsorganisationen in der Versorgung des Landes mit landwirtschaftlichen Erzeugnissen zukommt.

*Institut für Ökonomie
der Akademie der Wissenschaften
der Estnischen SSR*

Eingegangen
am 25. März 1960.